

ТР за цялото национално стопанство е описан и реализиран за българската икономика в (Chobanov, Egbert, 2007)². В (Чобанов, Егберт, Седларски, 2007) е предложен нов метод, основан на статистиката на времето за трансакционни и производствени дейности, за по-прецизно установяване на стойностите на ТР на ниво отделно предприятие с цел агрегирането им впоследствие в т.нар. трансакционен сектор на икономиката. Приложимостта на концепцията на трансакционния сектор за разкриване на взаимозависимости между размера на съвкупните ТР в националното стопанство и темповете на икономически растеж е дискутирана критично в Седларски (2008).

Настоящата статия изследва възможностите, които счетоводното отчитане предоставя за обхващане на ТР в предприятията, т.е. за принципино различен подход за количествена оценка на ТР. Фокусът тук е върху организационните аспекти на ТР - създаване за целите на управлението на счетоводна информация за извършваните в отделната стопанска единица трансакционни разходи. Разбира се, получените данни могат лесно да бъдат агрегирани на ниво национално стопанство и да послужат за следващи макроикономически анализи.

Проблеми при дефинирането на трансакционните разходи

В този параграф накратко ще изложим ключови теоретични положения, свързани с концепцията и типологията на ТР, в контекста на общия проблем за възможността за измерването им, който до този момент не е намерил удовлетворително решение.

Както нобеловият лауреат Р. Коуз³ посочва в основополагащата за новата институционална икономика (НИИ) статия „Природата на фирмата“ (Coase, 1937, р. 390, вж. също Coase, 1960, р. 15), разделението на труда в едно стопанство налага извършването на разходи за координация на икономическите действия на индивидите. Традиционно в икономиката се приема, че пазарите (системата на пазарните цени) са ефективно средство за осъществяване на координацията на дейностите и алокацията на ресурси/блага. Но защо наред с тях съществуват и фирмите като алтернативен координационен механизъм? Коуз дава следния отговор: „Главната причина, поради която основаването на фирма е рентабилно, изглежда е, че има разходи за използването на ценовия механизъм“ (Coase, 1937, р. 388). Такива са разходите за търсене на информация (предимно „откриване на релевант-

² Вж. продължението на статистическите редове в (Egbert, Ivanova, Chobanov, 2010).

³ Роналд Коуз получава Нобеловата награда за икономика през 1991 г. „за откриването и изясняването на значимостта на трансакционните разходи и имуществените права за институционалната структура и функционирането на стопанството“ (The Nobel Foundation, 1991).